

Lapsuuden tilat – lasten paikat

Lapsuudentutkimuksen päivät Tampereella 1.–2.6.2009

Katariina Syrjäso

Vuonna 2007 perustettu Lapsuudentutkimuksen valtakunnallinen verkostohanke ja vuonna 2007 toimintansa aloittanut Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus järjestivät yhdessä ensimmäiset valtakunnalliset lapsuudentutkimuksen päivät ”Polkuja ja risteyksiä” Turussa 2.–3. kesäkuuta 2008. Päivien yhteydessä perustettiin myös Suomen ensimmäinen Lapsuudentutkimuksen tieteellinen seura.

Toiset Lapsuudentutkimuksen päivät pidettiin Tampereella 1.–2.6.2009. Teemana oli *Lapsuuden tilat – lasten paikat*. Päivät järjestettiin yhteistyössä Tampereen yliopiston Lapsuuden ja perheen tutkimuksen yksikön (PerLa), Sosiaalityön tutkimuksen ja Sosiaalityön tutkimuksen laitosten kanssa. Varhaiskasvatuksen yksikkö, joka myös osallistui järjestelyihin, tarjosi mainiot puitteet tapahtumalle.

Kuten Lapsuudentutkimuksen seuran puheenjohtaja Pauline von Bonsdorff abstraktikirjan esipuheessaan kuvaa, ohjelman teossa oli ensimmäisten päivien tapaan pyritty tukemaan monitieteisyyttä ja eri näkökulmien kohtaamista. Ohjelma olikin rakennettu tarjottujen esitelmien ja ehdotettujen teemaryhmien perusteella. Tämän lisäksi oli kolme kutsuvierasluentoa, joista vastasivat sekä kotimaiset että ulkomaiset asiantuntijat. Päivät päätti paneelikeskustelu, joka koostui kotimaisista eri alojen asiantuntijoista. Tavoitteena on myös ensimmäistä kertaa julkaista artikkelikokoelma valikoiduista konferenssiesitelmistä.

Ilmoittautuneet ja kutsuvieraat yhteenlaskettuna päivät kokosivat osallistujia noin 140. Vaikka konferenssi oli kansainvälinen, ulkomaalaisia osallistujia oli vain kuusi. Nämä tulivat Englannista, Belgiasta, Norjasta ja Ruotsista. Muuten osallistujat tulivat ympäri Suomea: Rovaniemeltä Helsinkiin ja Turusta Kuopioon. Yliopistojen lisäksi mukana oli edustajia erilaisista järjestöistä, kaupunkien sosiaali- tai kasvatustieteiltä, Opetusalan Ammattijärjestöstä, Nuorisotutkimusverkostosta sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselta. Tieteenalat olivat edustettuina hyvin monipuolisesti, kuten oli tavoitteenakin.

Ensimmäisestä luennosta vastasi Leedsin yliopiston Robert M. Vanderbeck. Hän työskentelee yliopistonlehtorina ihmismaantieteen laitoksella ja hänen tärkeimmät kiinnostuksen kohteensa maantieteen tutkimuksen alueella liittyvät sosiaaliseen poissulkemiseen ja mukaan ottamiseen erityisesti iän, rodun/etnisen taustan, seksuaalisen suuntautumisen tai uskonnon perusteella. Hänen puheenvuoronsa ”Competent Social Agents? Reflections of the ’Adult’ of Childhood Studies” käsitteli lapsuuden tutkimusta aikuisen osallisuuden näkökulmasta. Toinen kutsuvierasluennon pitivät professorit Tarja Pösö ja Hannele Forsberg Tampereen yliopiston Sosiaalityön tutkimuksen laitokselta. Heidän aiheensa ”Childhood homes – moral spaces?” käsitteli lapsuusajan kodin merkitystä. Esityksessä aihetta käsiteltiin muun muassa kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten näkökulmasta. Kolmannesta kutsuvierasluennosta vastasi yliopistonlehtori ja tutkija Michel Vandenbroeck Ghentin yliopistosta Belgiasta. Hän on erikoistunut varhais- ja perhekasvatukseen sekä sosiaalityön ammattimaistamiseen. Hänen ajatuksia herättävä luentonsa ”Children’s Agency and Educational Normes: a Tensed Negotiation” käsitteli lasten asemaa historiallista taustaa vasten.

Tämänkertaisten päivien yleisteemana oli lapsuuden tilat ja lasten paikat. Lapsuutta oli tarkoitus tarkastella tämän tematiikan sisällä muun muassa fyysisten, sosiaalisten, kulttuuristen, poliittisten ja kuvitteellisten tilojen ja paikkojen näkökulmista. Koska ohjelma koottiin tarjottujen esitelmien ja ehdotettujen teemaryhmien perusteella, lopputuloksesta voidaan päätellä, mitkä aiheet kiinnostavat lapsuudentutkijoita tällä hetkellä. Teemaryhmiä oli yhteensä 12, niissä kussakin oli neljästä seitsemään esitystä. Englanninkielisiä teemaryhmiä näistä oli kolme.

Teemaesitykset oli jaettu kolmen suuremman alaotsikon alle: Oppimisen ja kasvamisen ympäristöt, Lapset, nuoret ja muuttuvat hallinnan käytännöt sekä Lasten osallisuus ja toimijuus. Tämän lisäksi yksittäinen teemaryhmä oli muun muassa seuraavista aiheista: Lapsilähtöiset menetelmät, Lapsuuden sosio-spatiaalinen rakentuminen ja englanninkielinen Expressions and Appropriations of Space and Place. Lapsuutta lähestyttiin useassa esityksessä historiallisesta näkökulmasta, mutta toisaalta pyrittiin myös pureutumaan ajankohtaisiin aiheisiin, kuten lasten osallisuuden kokemuksen lisäämiseen ja monikulttuurisuuteen. Valtaosa osa esityksistä käsitteli lapsuutta sosiaalityön, lastensuojelun tai varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Koulunäkökulmasta lähteviä ja kouluikäisiä lapsia koskevia esityksiä oli yllättävänkin vähän. Myös lapsuuden maantieteeseen liittyvät esitykset yllättäen puuttuivat lähes kokonaan, vaikka päivien teeman alle se olisi hyvin sopinutkin.

Jokaiseen ryhmään oli varmasti pyritty saamaan yhteinen teema tai näkökulma, mutta silti jäi sellainen mielikuva, että hypittiin aiheesta toiseen. Jo pelkästään esitelmien muuttamisella toiseen järjestykseen olisi voitu saada eheämpiä kokonaisuuksia. Vaikka eri tieteenalojen ja näkökulmien kohtaaminen olikin päivien tavoitteena, niin se näkyi tässä kohdassa siten, että yhteisten keskustelunaiheiden löytyminen oli aina välillä työn takana. Toisaalta tämä osoittaakin konkreettisella tavalla juuri lapsuudentutkimuksen kentän monitieteisyyden tuoman rikkauden ja erityisesti haasteet.

Teemaryhmistä Lapsilähtöiset menetelmät keräsi suuren yleisön ja sai aikaan vilkasta keskustelua osallistujien parissa. Vaikka tässäkin ryhmässä aihepiirit vaihtelivat teatteritaiteesta ympäristöntutkimukseen, yhteinen näkökulma löytyi juuri lapsilähtöisyydestä tutkimusmenetelmissä. Ryhmästä jäi sellainen mielikuva, että aihe oli ajankohtainen ja kiinnostusta riittäisi varmasti jatkossakin. Yleisesti ottaen tuntui siltä, että päivien suurimpana antiina olikin juuri oman ajattelun avartuminen eri näkökulmien kohdatessa sekä erilaiset kahvipöytä- yms. keskustelut eri ihmisten kanssa tieteen tekemisestä lasten parissa.

Tampereen päivät päätti paneeli ”Lasten oma tila – monitieteistä ymmärrystä etsimässä”, joka kotimaisten eri alojen asiantuntijoiden välisen dialogin avulla kokosi yhteen päivien teemaa ja toi hyvin esille monitieteisyyden lapsuudentutkimuksen kentällä. Paneeliin osallistuivat varhaiskasvatuksen professori Leena Alanen Jyväskylän yliopistosta, dosentti Helena Saarikoski Folkloristiikan laitokselta Helsingin yliopistosta, lastenpsykiatrian dosentti Kaija Puura Tampereen yliopistosta ja kasvatustieteen professori Leena Syrjälä Oulun yliopistosta. Jokainen paneelin osallistuja sai ensiksi muutaman minuutin aikaa esitellä, miten hän itse tutkisi lasten omaa tilaa. Mielenkiintoisten alustusten jälkeen osallistujat pohtivat yhdessä, millaisia etuja ja esteitä lasten oman tilan tutkimiselle voisi olla tällaisessa monitieteisessä tutkimusryhmässä. Paneeli tuki mielestäni hyvin sitä näkemystä, joka oli jo muodostunut päivien aikana. Monitieteisyys on voimavara, mutta vaatii myös työtä onnistuakseen.

Päivistä ja konferenssista on tarkoitus tehdä jokavuotinen perinne ja sen merkityksen toivotaan kasvavan. Seuraavat Lapsuudentutkimuksen päivät pidetään kolmipäiväisinä Jyväskylässä 9.-11.6.10. Päivistä löytyy lisätietoa osoitteesta: www.jyu.fi/en/congress/childhood2010.

KM Katariina Syrjäsuo on jatko-opiskelija Helsingin yliopiston Soveltavan kasvatustieteen laitoksella ja tekee ympäristökasvatukseen liittyvää väitöskirjatutkimusta.